

بررسی سوگیری های ارزشی دانشجویان دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه چهار^۱

* حمید رضا روناسی

** اکبر احمدی

کد مقاله: ۲۸۰

چکیده

این مقاله بر اساس نتایج طرح پژوهشی «بررسی سوگیری های ارزشی دانشجویان دانشگاههای آزاد اسلامی منطقه چهار» تدوین گردیده است. مبنای نظری طرح را مفهوم «متغیرهای الگویی» پارسونز تشکیل داده است که شامل متغیرهای «کنش غیر عاطفی - واکنش عاطفی، ویژگی - پخش، عام گرایی - خاص - گرایی، دستاورد - ماهیت» می باشد. حجم نمونه شامل ۱۶۵ دانشجوی زن و ۲۴۵ دانشجوی مرد در سنین ۲۴-۱۸ سال و در مقاطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد بود که از طریق فرمول کوکران محاسبه شد. واحدهای دانشگاهی انتخاب شده در نمونه شامل واحدهای خوراسگان، نجف آباد، خمینی شهر، کاشان، شهرضا، مبارکه، یزد و شهرکرد بود. روش نمونه گیری از دانشجویان، روش مطبق تصادفی بود. علاوه بر بررسی متغیرهای الگویی به بررسی روابط احتمالی این متغیرها با متغیرهای جنسیت، سال های حضور در دانشگاه و گروه تحصیلی نیز پرداخته شد. پس از شاخص سازی متغیرهای الگویی، به منظور جمع آوری داده ها از پرسشنامه ای با سؤال های بسته استفاده شد. در واقع پرسشها در قالب ۱۸ گویه و ۳ سؤال مشخصات فردی و تحصیلی تدوین گردید. در تجزیه و تحلیل آماری داده ها از آزمون های آماری میانگین وزنی، آزمون t ، تحلیل واریانس یکراهه و آزمون مقابله های شفه استفاده گردید. نتایج تحقیق حاکی از آن بود که دانشجویان مزبور سوگیری های ارزشی غیرعاطفی، دستاورد، پخش و عام گرایی داشتند. دانشجویان زن از سوگیری ارزشی به سمت وجوه دستاورد ($p \leq 0/05, t = 3/915$) و خاص گرایی ($p \leq 0/05, t = 2/072$) در مقایسه با دانشجویان مرد بهره مند بودند. میزان سال های تحصیل دانشگاهی با سوگیری های ارزشی دانشجویان از ارتباط معناداری برخوردار نبود. دانشجویان علوم انسانی در مقایسه با دانشجویان فنی و مهندسی، غیرعاطفی تر بودند ($Sig = 0/001, MD = 1/24$) و دانشجویان علوم پایه در مقایسه با دانشجویان فنی و مهندسی سوگیری ارزشی بیشتری به سمت وجه ویژگی از متغیر الگویی ویژگی - پخش داشتند. ($Sig = 0/03, MD = -0/68$)

کلیدواژه ها: کنش غیرعاطفی - واکنش عاطفی، ویژگی - پخش، عام گرایی - خاص گرایی، دستاورد - ماهیت، جنسیت، میزان سال های تحصیل دانشگاهی، رشته تحصیلی

۱:مقاله حاضر بر اساس گزارش نهایی طرح پژوهشی تصویب معاونت پژوهشی واحد مبارکه به شماره مجوز ۷۳/۲۷۲۱۸ مورخه ۸۷/۱۱/۶ تحت عنوان بررسی سوگیری های ارزشی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی منطقه چهار تدوین گردیده است.
* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه.

مقدمه

تصویر انسان به عنوان موجودی منفعل که کاملاً تحت تأثیر فرهنگ است نمی تواند صحیح باشد. آدمی، موجودی اندیشمند است و بر این اساس اختیار و توانایی انتخاب دارد که این موضوع عاملی است که او را در موقعیت های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مختلف هدایت می کند. «... از آنجا که ما هم اجتماعی و هم فرهنگی هستیم می توانیم درباره ی جهان خودمان بیندیشیم و بر آنچه در این جهان انجام می دهیم تسلط داشته باشیم. آدم ها پاسخ دهندگان ثابت منفعلی نیستند، بلکه کنشگرانی اندیشمند و فعال هستند» (شارون، ۱۳۷۹، ص ۶۹). همانطور که افراد فرهنگ را بوجود می آورند و به واسطه ی کنش متقابل با یکدیگر به آن ساخت می دهند این توانایی را نیز دارند که در ساختار فرهنگ دگرگونی ایجاد کنند. همانگونه که «سیتووسکی»^۱ می گوید «آدمی اعمال خود را مورد تردید می کند و دستاوردهای خود را ارزیابی می کند و به صورت خستگی ناپذیری به تلاش برای یافتن نمادها و ویژگی های جدید و آفرینش آثاری که تعالی او را در پی دارد، اقدام می کند» (دوپوئی، ۱۳۷۴، ص ۷۹).

افراد با نیازهای مختلف و متعددی هستند که در قالب «اهدافی»^۲ توسط آنان در جامعه دنبال می شود. پی گیری اهداف از سوی آنان از طریق کنش متقابل با یکدیگر و از مسیر راه هایی صورت می گیرد که اعضای جامعه بر سر آنها به توافق رسیده اند. چنین توافقی حکایت از ارزشمند بودن راه ها و نیز اهداف از دیدگاه افراد دارد و بنابراین انتظار اجتماعی، احترام کنشگران به ارزش های مورد اتفاق جامعه می باشد. «روشن است که بدین طریق ارزش ها و آرمان های جمعی و مجموعه دست یافته های مجاز و مقبول جامعه یعنی فرهنگ باید در چگونگی ساخت و کارکرد اجتماعی دخالت کند تا نتیجه آن کمک به بقای نظام باشد.» (تنهایی، ۱۳۸۲، الف، ص ۸۸).

مورد مطالعه این پژوهش که جامعه جوانی است و البته جامعه ایران این ویژگی را دارد به نحوی که ۴۱/۱ درصد از جمعیت کشور در فاصله سنی ۲۹-۱۵ سال بسر می برند و اگر کمی بر دامنه گروه سنی جوان افزوده شود و تا سن ۳۵ سالگی در نظر گرفته شود جمعیت جوان کشور به ۵۱/۶ درصد از کل خواهد رسید (سالنامه آماری کشور ۱۳۸۵، ۱۳۸۶). شرایط سنی جامعه ایران که باعث برتری نسبی ارزشی - هنجاری گروه سنی جوان می شود اگر با توجه به وضعیت سواد در این گروه سنی در نظر گرفته شود و

به سخن دیگر ترکیب جمعیتی براساس سن و سواد مورد ملاحظه قرار گیرد تفوق ایده آل های فرهنگی گروه سنی جوان نمود شاخصتری خواهد داشت.

امروز در حدود ۸۰ درصد جمعیت کشور سواد دارند که نزدیک به ۵۰ درصد از افراد با سواد جامعه، در سنین ۳۵-۱۶ سال قرار دارند (سالنامه آماری کشور ۱۳۸۵، ۱۳۸۶) که نقش مؤثر و اصلی را در ارزش سازی در جامعه ایفا می نمایند. البته در بین این قشر باسواد، گروه های با تحصیلات بالاتر، نقش مهمتری در میان سایر باسوادان دارند و در واقع آرمان ها، افکار و ارزش های آنان نسبت به دیدگاههای سایر اقشار جامعه برتری نسبی داشته است و در بین گروه های مختلف اجتماعی تسری می یابد.

گرایش به ادامه ی تحصیلات در سطوح عالی در سالهای پس از انقلاب و بویژه در سالهای اخیر بر جمعیت قشر دانشجویی بطور قابل توجهی افزوده است (اداره کل فناوری، اطلاعات و ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۵، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، موسسه ی پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۵). اعضای این قشر از طبقات، گروه ها و اقشار مختلف اجتماعی در محیط رسمی دانشگاه در کنار هم قرار می گیرند و در عین اینکه ارزشهای مختلفی را از فضاهای مختلف اجتماعی به این محیط علمی وارد می کنند به اصلاح این ارزش ها نیز می پردازند. زمان نسبتاً طولانی دوران تحصیل در مدارس و بویژه دانشگاه بر این فرآیند مؤثر است. اعضای قشر دانشجویی به دلیل برخورداری از خاستگاه های مختلف اجتماعی و آشنایی نزدیک تر و قوی تر با دانش روز و همچنین فرآیند های اجتماعی - سیاسی روز از طریق رسانه های مکتوب و اینترنت نقشی موثرتر در این فرآیند برعهده دارند و محیط دانشگاه و جو علمی حاکم بر آن به ایفای هرچه بهتر این نقش توسط دانشجویان کمک می کند. از سوی دیگر این قشر که بخشی از قشر روشنفکر جامعه است توسط کلیت جامعه به عنوان قشر صاحب اندیشه و فرهنگ مدار شناخته می شود لذا سوگیری ارزشی این قشر اجتماعی بر سوگیری های ارزشی سایر گروه ها و اقشار مؤثر می باشد و از این رو لازم بود که به مطالعه گرایش های ارزشی آنان پرداخته شود.

باید به چند دلیل به نقش دانشجویان توجه ویژه نمود: نخست اینکه آنان تعاملات درونی بیشتری دارند و در محیط تحصیل با یکدیگر در ارتباط مستمری قرار دارند و همانگونه که پارسونز (۱۹۶۴) معتقد است فرآیند جامعه پذیری این قشر اجتماعی، طولانی تر از اقشاری است که تحصیلات عالی ندارند و در نتیجه آنان به شخصیتی به مراتب

افتراقی تر دست می یابند که همین موضوع بر تأثیرگذاری ایده های آنان بر کلیت جامعه نقش مهمی ایفا می نماید. تحصیلات دانشگاهی، تماس ژرفتری با عقلانیت فراهم می کند که در نتیجه آن شخص به ادراک مقولات پیچیده تر و در عین حال منطقی تر از دنیا توفیق می یابد.

محیط دانشگاه و علم پایبند به عقلانیت و ارزش های عقلانی است. از اینرو باید ارزش های عام گرا، ویژگی، دستاورد و غیر عاطفی به تدریج از طریق جامعه پذیری انجام شود در محیط مزبور، در قالب شخصیت دانشجویان قرار گیرد. بدین جهت این پژوهش وضعیت چهار دسته ارزش مثبت فوق الذکر را در مقابل چهار دسته ارزش منفی شامل ارزش های خاص گرا، پخش، ماهیت و عاطفی در محیط دانشگاهی مطالعه کرده است. همانطور که با توجه به متغیر های فوق الذکر مشخص است مبنای نظری این تحقیق را مفهوم متغیر های الگویی تالکوت پارسونز تشکیل داده است و چهار چوب نظری بر اساس مفهوم مزبور تدوین می شود.

اهمیت تحقیق

اهمیت انجام این پژوهش را در وجود چند ضرورت می توان خلاصه کرد:

- نیاز جامعه به توسعه در ابعاد مختلف
- نیاز توسعه به نهادهای علمی مبتنی بر عقلانیت و جامعه عقلانی
- نیاز نهادهای علمی مبتنی بر عقلانیت و جامعه عقلانی به تفوق ارزش های فرهنگی - عقلانی
- نیاز ارزش های فرهنگی - عقلانی به زمینه های لازم برای توسعه و پرورش این ارزش ها از طریق عقلانی نمودن فرایند جامعه پذیری.

پیشینه ی نظری

در این بخش از مقاله به دیدگاه های سه جامعه شناس کلاسیک شامل امیل دورکیم، ماکس وبر و فردیناند تونیس پرداخته می شود که پارسونز مفهوم متغیرهای الگویی را از نظریات جامعه شناختی این سه تن استخراج نموده است و یا اینکه برخی از متغیر های الگویی چهارگانه را به صورت منفرد می توان در چشم اندازهای نظری آنان مشاهده

نمود. این بخش صرفاً از جهت تشابه نسبی این نظریات با مفهوم متغیر های الگویی پارسونز مطرح شده است. در پایان این بخش به شرح مفهوم متغیر های الگویی پرداخته می شود.

نظریه ی تقسیم کار: دورکیم که به بررسی تحول جامعه دارای همبستگی مکانیکی به جامعه دارای همبستگی ارگانیک به واسطه دو متغیر حجم جامعه و تراکم مادی و اخلاقی پرداخته است در واقع تمایز پذیری اجتماعی را نتیجه ای از ترکیب دو نمود حجم و تراکم مادی و اخلاقی دانسته است (آرون، ۱۳۶۹، توسلی، ۱۳۶۹، تنهایی، ۱۳۷۴/ب). افزایش حجم جمعیت و عدم کفایت منابع مادی، دلیلی برای ارزشمند شدن ارزشهای مادی برای اعضای جامعه است. «سطوح بالاتر تعامل اجتماعی باعث ظهور رقابت و تضاد به خاطر منابع می شود. این نیز مبنایی برای تمایز پذیری کارکردها فراهم می کند که همان تقسیم ارگانیک کار است» (کرایب، ۱۳۸۲، صص ۱۵-۳۱۴). به عبارت دیگر با افزایش حجم و تراکم مادی و اخلاقی، فرایند تخصصی شدن نقشهای اجتماعی محقق می شود. این فرایند با متغیر الگویی ویژگی - پخش در دیدگاه پارسونز همخوانی دارد.

نظریه ی گونه شناسی کنش: وبر، تحت عنوان کنش اجتماعی، چهار نوع کنش را از هم تشخیص می دهد. «آدم ها می توانند به یک کنش غایتمندانه معقول یا هدفداری دست یازند، کنش معقولانه آنها می تواند معطوف به ارزش باشد، آنها ممکن است به انگیزش های عاطفی یا احساسی عمل کنند و سرانجام اینکه آدم ها ممکن است دست به یک کنش سنتی زنند» (کوزر، ۱۳۶۸/ب، ص ۳۰۰، فروند، ۱۳۶۲). در جامعه ی تحت سلطه ارزش های سنتی، خاستگاه اجتماعی افراد به وسیله ی دستورهای سنت و به صورت انتسابی تعیین می شود در حالی که در جامعه ای که ارزشهای عقلانی آن را هدایت می کند کوشش افراد، در تعیین موقعیت اجتماعی آنان به ثمر می نشیند. در جامعه تحت تاثیر واکنش های عاطفی، احساسات و عواطف اعضای جامعه، راهنمای کنش های آنان در روابط اجتماعی شان است که در این حال سوگیری ارزشی جامعه مبتنی بر متغیر واکنش های عاطفی خواهد بود. رد پای کنش های سنتی و عاطفی در چشم انداز نظری وبر را می توان در متغیر های الگویی دستاورد - ماهیت و غیر عاطفی - عاطفی از نظریه پارسونز

مشاهده نمود. حتی در بعد غیر عاطفی کنش در متغیر الگویی غیر عاطفی - عاطفی می توان تأثیر گونه کنش عقلانی معطوف به هدف در دیدگاه ماکس وبر را پی گرفت.

نظریه ی گونه شناسی اجتماعی: از نظر فردیناند تونیس روابط اجتماعی تحت دو عنوان «اجتماع و جامعه»^۳ از هم تفکیک می شود «اجتماع، صورت اصیل و با دوام زندگی با یکدیگر است. در تقابل با اجتماع، جامعه زودگذر و سطحی است. در حالی که اجتماع به عنوان یک ارگانسیم زنده شناخته می شود، جامعه همچون یک توافق جمعی مکانیکی و مصنوعی است» (تونیس، ۱۹۶۵، ص ۱۹۲). بعد روانشناسی اجتماعی هر یک از دو گونه روابط اجتماعی در مفاهیم اراده ی ذاتی و اراده ی اختیاری توسط تونیس تبیین گردیده است. «در اراده ی ذاتی، وسیله و هدف از یکدیگر جدا نیستند» (کانمن، ۱۳۷۳، ص ۲۵) و کنش انسانی را از درون موجب می شود. در اینجا «اشخاص را سنت های مقدس به هم پیوند می زند» (صدیق سروستانی، ۱۳۶۹، ص ۲۰۰، کیویستو، ۱۳۸۵). در «جامعه» که مبتنی بر اراده ی اختیاری است روابط متقابل، مبنای تحقق اهداف است و «فرد گرایی به عنوان ارزش والای اجتماعی به صحنه می آید. در این نوع جامعه روابط متقابل اجتماعی به خودی خود هیچ ارزشی ندارد» (صدیق سروستانی، ۱۳۶۹، ص ۲۰۱، کیویستو، ۱۳۸۵) و بنابراین فرد گرایی جایگزین جمع گرایی موجود در «اجتماع» می شود و افراد باید در تعاملات اجتماعی، سعی نمایند بر اساس توانایی های خود در زمینه های مختلف اجتماعی رشد نمایند و محصور در پایگاه اجتماعی مبدأ خود و متکی به آن نباشند. در این جا تأثیر دیدگاه تونیس در محتوای نظری پارسونز در ساخت متغیرهای الگویی غیر عاطفی - عاطفی و دستاورد - ماهیت قابل مشاهده است. اگرچه گی روشه (۱۳۷۶) تأثیر تونیس را در مجموعه متغیرهای الگویی دیده است.

مفهوم متغیرهای الگویی: پارسونز به مجموعه ای از پرسش های دو گزینه ای یا دووجهی نظر دارد که هر کنشگر در رابطه با دیگری با آنها روبرو می شود و باید با جهت یابی کنش اش به آنها پاسخ دهد. از نظر پارسونز تعداد این متغیرها نامحدود نیست و در هر جامعه و در کل روابط اجتماعی، تعداد انتخاب های اساسی چند تایی بیشتر نیست (روش، ۱۳۷۶) که در زیر به تعریف هر یک پرداخته می شود.

«نخست کنشگر اجتماعی می تواند درباره شیء فیزیکی یا اجتماعی بر مبنای معیارهای عام که قابلیت تعمیم به مجموعه ای از اشیاء را داشته باشد، داوری کند و حکم صادر کند. در این حالت کنشگر گزینه عام گرایی^۴ را انتخاب کرده است. در مقابل، کنشگر می تواند شیء را از لحاظ آنچه که آن را خاص می کند و بر مبنای معیارهایی که فقط درباره ی آن شیء خاص و شرایط ویژه ای که دارد صدق می کند، داوری کند. در این حالت کنشگر گزینه خاص گرایی^۵ را برگزیده است.

دوم کنشگر می تواند درباره ی یک شیء فیزیکی یا اجتماعی بر حسب آنچه که آن شیء تولید می کند، انجام می دهد، به آن دست می یابد، داوری کند. در این حالت، قضاوتش بر دستاورد^۶ شیء مبتنی است. در مقابل، کنشگر می تواند به جای توجه به دستاورد شیء، به خود شیء و آنچه که هست مستقل از آنچه که عاید کنشگر می کند اهمیت قائل شود. در این حالت، کنشگر ماهیت^۷ شیء را به عنوان معیار داوری درباره اش برمیگزیند.

سوم کنشگر در روابطش با اشیای وضعیتش باید میان دو گزینه واکنش عاطفی^۸ و بی طرفی عاطفی^۹ یکی را انتخاب کند. او بی طرفی را با کنار گذاشتن عواطف و احساساتش انتخاب می کند و کنش های متقابلش را بیشتر به تبع کارایی یا نتیجه نهایی شیء جهت می دهد. تنها در محافل خانوادگی یا دوستانه است که روابط اجتماعی کم و بیش رنگ و بوی عاطفی دارد.

چهارم کنشگر می تواند انتخاب کند که با کنشگران دیگر فقط از برخی جنبه های ویژه رابطه داشته و یا روابطی همه جانبه و گسترده داشته باشد. به عبارت دیگر کنشگر می تواند با تعداد زیادی اشخاص رابطه داشته باشد. در این حالت او ویژگی^{۱۰} را برمیگزیند. اگر برعکس، گزینه دوم، پخش^{۱۱} را انتخاب کند معنایش این است که او روابط اجتماعی همه جانبه را برگزیده است که از گذر آنها به شیوه ای چند گانه به عنوان شخص انسانی کامل با کنشگران دیگر مرتبط است» (روشه، ۱۳۷۶، صص ۷۲-۷۰).

چهارچوب نظری

چهار متغیر دو وجهی، وضعیت سوگیری های ارزشی جامعه مورد بررسی را مشخص می نمایند. این متغیرهای ساختی، مبین اجرای نقش در چارچوب نظام ارزشی خاصی

است که همان متغیرهای مزبور می باشد و انتظارات نقش نیز در همان قالب خاص، پاسخ می یابد. «از نظر پارسونز و شیلز متغیرهای الگویی در جهت گیری های مربوط به نقش، مبنای دو حالتی داشت. هر یک از افراد باید قبل از اینکه موقعیت تعیین کننده ای بدست آورد، چهار انتخاب دو حالتی و بخصوص را انجام دهد. این چهار انتخاب که یک نظام را بنا می نهد، تنها موارد ممکن هستند که جنبه های ضروری، درونی و عادی در یک نظام ارزشی گسترده تر وجود دارد» (هریسون، ۱۳۷۶، ص ۱۸).

بنابراین در جامعه ی مورد مطالعه به بررسی نظام ارزشی و عناصر ساختی نظام مزبور از طریق مطالعه در نظام نقش ها پرداخته شد. هر یک از متغیرهای الگویی در چشم انداز پارسونزی (۱۹۶۴)، جایگاه ویژه ای از ساخت نظام ارزشی را به خود اختصاص داده است و مجریان نقش های اجتماعی را در نظام کنش هدایت می نماید. از دیدگاه یک «جامعه شناسی کاربردی»^{۱۲} هر یک از وجوه متغیرهای مورد نظر در شرایط واقعی نظام کنش بر روی یک پیوستار به یکی از دو سمت مثبت و منفی، گرایش بیشتری دارد اما هرگز انتظارات نقش در دو حد تقابلی در دو سوی پیوستار مزبور پاسخ داده نمی شود بلکه تنها احتمال نزدیک شدن به دو حد تقابلی در هنگام اجرای نقش تحت تاثیر نظام ارزشی حاکم بر جامعه وجود دارد و در پژوهش پیش رو سعی شد سوگیری های غالب در نظام ارزشی جامعه به سمت هر یک از دو حد تقابلی به شناخت درآید.

چهار انتخاب بر اساس چهار متغیر الگویی دو وجهی صورت می گیرد:

غیر عاطفی - عاطفی

ویژگی - پخش

عام گرایی - خاص گرایی

دستاورد - ماهیت

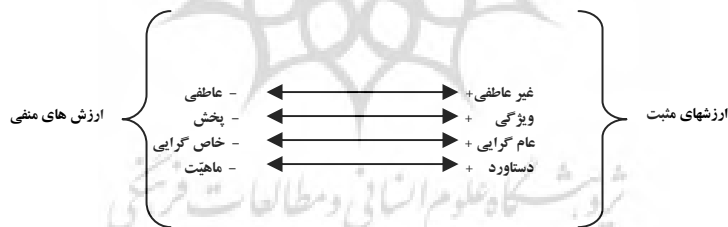
وجه غیر عاطفی متغیر نخست بیانگر حاکمیت منطق و دوری از احساسات در فرآیند کنش متقابل است. وجه ویژگی بیانگر انجام کنش بر اساس نوع تخصص است. وجه عام گرایی از متغیر سوم، توجه به قوانین، ظوابط و هنجارها را در هر نظام اجتماعی مطالبه می کند و وجه دستاورد در متغیر الگویی چهارم توجه هر نظام اجتماعی را به توانایی ها

و قابلیت های کنش گران آن جلب می کند. وجوه مقابل هر یک از وجوه بالا، معنایی متضاد با آنها دارد.

کنش گران به هنگام انجام کنش در هر نظام اجتماعی، یک وجه از متغیر الگویی را به عنوان مبنای ارزشی کنش خود انتخاب می کنند. انتظار این است که کنش گران به هنگام کنش در هر نظام اجتماعی، یا وجوه مثبت متغیرها (غیر عاطفی، ویژگی، عام گرایی و دستاورد) و یا وجوه منفی متغیرها (عاطفی، پخش، خاص گرایی و ماهیت) را برگزینند و یا اینکه گزینش، از وجه مثبت برخی متغیرها و وجه منفی برخی متغیرهای دیگر انجام نپذیرد تا نظام ارزشی ساختی یک دست و منطقی داشته باشد.

تصورپارسونز این بود که وجوه مثبت متغیرها، عناصر ساخت نظام ارزشی را در جوامع توسعه یافته، تشکیل می دهد و وجوه منفی آنها در جوامع کمتر توسعه یافته، نقش غالب در ساخت نظام ارزشی ایفا می نماید.

نمایه ی زیر، ترسیمی از ارزش های مثبت و منفی است که بر اساس دیدگاه نظری پارسونز تدوین گردیده است:

نمایه : وجوه مثبت و منفی متغیرهای الگویی

در این پژوهش سعی گردید جایگاه گروه های دانشجویی بر روی هر یک از محورهای ترسیم شده در نمایه ی بالا مشخص شود و نشان داده شود این قشر به کدام سمت (ارزش های مثبت و یا ارزش های منفی) گرایش بیشتری دارد.

در جامعه مورد مطالعه، وضعیت هر یک از متغیرهای الگویی در نظام ارزشی از طریق شاخص هایی مورد بررسی گردید. در سنجش متغیر غیر عاطفی - عاطفی، پنج شاخص استفاده شد:

۱- میزان بیان واقعیت در تحقیقات محلی ازدواج ۲- میزان بیان واقعیت به مالک اصلی یک زمین درباره ی کشف معدن در آن زمین پیش از عقد قرارداد فروش ۳- عدم ضرورت عقد قرارداد در داد و ستد های خانوادگی ۴- میزان بیان واقعیت درباره ی تقلب دوست صمیمی به استاد ۵- میزان احتمال تقلب دادن به دوستان در امتحانات . در هر مورد صفاتی همچون دل سوزی، طمع و احساسات، کنش را به سمت ارزشهای عاطفی سوق می دهد و صفات مقابل آنها، کنش را به سوی ارزشهای غیرعاطفی هدایت می کند.

در بررسی متغیر ویژگی - پخش، چهار شاخص به کار گرفته شد: ۱- روابط دوستانه ی مدیران و کارکنان ۲- ورود صاحب سرمایه فاقد تجربه ی تجاری به عرصه تجارت ۳- بحث سیاسی در کلاس درس ۴- رابطه ی دوستانه استاد و دانشجو. در هر مورد روابط مخرب انجام وظایف و عدم تخصص، ویژگی هایی است که کنش اجتماعی را به سوی متغیر پخش هدایت می کند و ویژگی های مقابل آنها راهنمای کنش اجتماعی به سمت متغیر ویژگی است.

در ارزیابی وضعیت متغیر عام گرایی - خاص گرایی در جامعه موضوع پژوهش پنج شاخص استفاده شد: ۱- تبعیض در بین پیمانکاران یک مناقصه ۲- تبعیض در پرداخت وام ۳- ارائه امتیازات اجتماعی - اقتصادی از سوی احزاب به فعالین حزبی ۴- چشم پوشی یک رئیس جمهور از تخلف مالی فرزندش ۵- ارائه نمره قبولی از طرف استاد به دانشجو. در هر یک از وضعیت های فرضی مطرح شده، خروج از عرصه ضوابط، نادیده گرفتن قوانین و عدول از توجه به حقوق اجتماعی، سوگیری ارزشی به سمت وجه خاص گرایی متغیر الگویی فوق الذکر است. در مقابل، سوگیری به سمت وجه عام گرایی، با توجه به ضوابط، قوانین و حقوق اجتماعی ممکن می شود.

متغیر الگویی دستاورد - ماهیت به وسیله چهار شاخص بررسی شد: ۱- معیارهای متقاضیان استخدام ۲- معیارهای شریک تجاری ۳- معیارهای نامزدهای سیاسی ۴- معیارهای استاد خوب. در هر مورد، سوگیری ارزشی به سوی ویژگی های ذاتی و انتسابی، در واقع وجه ماهیت از متغیر الگویی مذکور را بر روابط اجتماعی غالب می

گرداند و در مقابل، توجه به توانایی ها و قابلیت های کنش گران در روابط اجتماعی ، غلبه وجه دستاورد را بر این روابط مسلم می گرداند.

بنابراین به طور کلی این توقع بود که جامعه ی موضوع مطالعه با توجه به میزان تحصیلات آن، در هر نظام اجتماعی به سمت وجه مثبت متغیر های الگویی متمایل باشد و یک ساختار ارزشی یک دست و هماهنگ را تشکیل دهد و کنش گران به هنگام انجام کنش های اجتماعی از تداخل وجوه ارزشی مثبت و منفی متغیر های الگویی جلوگیری کنند تا در هماهنگی ساخت ارزشی نظام های اجتماعی اختلال بوجود نیاید.

ادبیات موضوعی تحقیق

پژوهش پارسونز: از نظر پارسونز در پژوهشی که با عنوان «کلاس دانشگاه به منزله ی یک نظام اجتماعی» انجام داده است دوره ی طولانی تحصیل، بخش بزرگی از جمعیت جوان را وارد مرحله ی پنجمی در جریان جامعه پذیری می کند. تحصیلات دانشگاهی عاملی مؤثر در تمایز یافته تر شدن شخصیت جوانان دانشجو در مقایسه با جوانانی است که وارد دانشگاه نشده اند. تحصیلات دانشگاهی ارتباط عمیقی با ادراک عقلانی به وجود می آورد که فرد بدین واسطه مفاهیم پیچیده تر و منطقی تری از جهان را درک می کند. دانشجویان مدت زمان بیشتری را تحت سلطه ی استادان دانشگاهی طی می کنند که این شرایط زیردستی و تحکم طولانی تر، منبع مشکلاتی است که محرک ناآرامی های معترضانة دانشجویان به فصد ایجاد نظام آموزشی آزادانه تر و عقلانی تر است. همچنین تحصیلات دانشگاهی دوره ی جامعه پذیری طولانی تر با تخصص های حرفه ای و معرفت تخصصی است که به اخلاق ویژه گرایی منتهی می شود (پارسونز، ۱۹۶۴). در واقع پارسونز دوره ی تحصیلات دانشگاهی را عامل مؤثری در گرایش دانشجویان به سمت وجه غیر عاطفی در متغیر الگویی غیر عاطفی - عاطفی و نیز به سمت وجه ویژگی در متغیر الگویی ویژگی - پخش دانسته است.

پارسونز در تحقیق دیگری به نام «ساختار اجتماعی و شخصیت» کارکردهای مدرسه را اینگونه می آورد: وظیفه ی نخست مدرسه، جامعه پذیر نمودن نسل جدید با ارزش های حاکم بر جامعه بخصوص ارزشهای بیرون از محیط خانواده، به ویژه با ارزشهای محیط کار است. فرد ارزش های عام گرا، دستاورد، ویژگی و خنثی بودن را در محیط مدرسه

می آموزد که او در خانواده با چنین ارزشهایی تماس کمی دارد. دوّمین کارکرد مدرسه تربیت نیروی کار برای وارد شدن به مشاغل تخصصی در جامعه ی صنعتی است. کارکرد سوّم مدرسه، فراهم آوری زمینه های نوآوری است که فرد را برای نقد معارف قبلی و کسب معرفت های جدید آماده می کند (پارسونز، ۱۹۵۹).

پژوهش لرنر بر اساس مجموعه داده هایی که حاصل انجام مصاحبه هایی در شش کشور ترکیه، ایران، اردن، مصر، لبنان و سوریه می باشد، تحصیلات و سواد را متغیر مهمّی در سوگیری ارزشی جوامع منطقه به سمت متغیر الگویی عام گرایی دانسته است که در بین افراد کم سواد، کمتر مشاهده می شود در حالی که با افزایش میزان سواد افراد، وجه عام گرایی نیز در روابط اجتماعی جوامع مزبور، تجلی بیشتری می یابد (کاستلو، ۱۳۸۳).

پژوهش گودرزی (۱۳۸۲) در مطالعه ی ارزشهای اجتماعی در ایران در ارتباط با متغیر الگویی غیر عاطفی - عاطفی این سؤال را از اعضای نمونه آماری پرسیده است که: اگر شاهد دعوی یکی از خویشان خود با یک غریبه باشید چکار می کنید؟ اطلاعات حاصل از پاسخ ها در ارتباط با میزان تحصیلات پاسخگویان معنا دار نیست. به عبارت دیگر میزان تحصیلات پاسخ گویان، تأثیری در گرایش آنان به سمت هر یک از وجوه غیر عاطفی و عاطفی نداشته است.

همچنین در همین پژوهش، متغیر الگویی دستاورد - ماهیت با این سؤال بررسی شده است که: فرض کنید برای یک شغل خاص، یک زن و یک مرد با شرایط و توانایی های کاملاً مشابه متقاضی باشند به نظر شما کدامیک از آنها را باید انتخاب کرد؟ نتایج پاسخ به این پرسش در ارتباط با میزان تحصیلات، بیانگر آن بوده است که با افزایش میزان تحصیلات پاسخگویان، آنان به سمت وجه دستاورد متغیر الگویی مزبور گرایش داشته اند و در واقع قابلیت های افراد متقاضی شغل در بین پاسخگویان با تحصیلات بالاتر، اهمیت بیشتری داشته است تا جنسیت آنان.

پژوهش رضایی (۱۳۸۱) در بررسی ارزشهای اجتماعی در جامعه ی ایران، در ارتباط با متغیر الگویی عام گرایی - خاص گرایی از اعضای جامعه این پرسش را مطرح نموده است که: اگر افسر راهنمایی و رانندگی باشید و دوست نزدیک شما از چراغ قرمز عبور کند تا چه اندازه احتمال دارد او را جریمه کنید؟ پاسخ های جمع آوری شده در ارتباط

با میزان تحصیلات پاسخگویان معنا دار نبوده است. با این حال مشاهده می شود که با افزایش میزان تحصیلات پاسخ گویان، بر میزان گرایش آنان به سمت وجه ی خاص گرایمی افزوده شده است چرا که پاسخگویان با تحصیلات کمتر در مقایسه با افراد با تحصیلات بالاتر، تمایل بیشتری به اعمال جریمه بر علیه دوست خود داشته اند.

پژوهش احمدی: احمدی (۱۳۸۴) در مطالعه ی متغیرهای الگویی در استان همدان، متغیر دوجهی دستاورد - ماهیت را از طریق ارزیابی و قضاوت در باره ی افراد براساس اصل و نسب خانوادگی آنان بررسی کرده است که داده های جمع آوری شده در ارتباط با میزان تحصیلات اعضای نمونه آماری حکایت از گرایش جامعه به سمت هر دو وجه ی متغیر الگویی دستاورد - ماهیت از متغیر الگویی داشته است و بنابراین میزان تحصیلات در گرایش ارزشی افراد تأثیری نداشته است. به عبارت دیگر پاسخگویان با میزان متفاوت تحصیلات در کنش های خود به سمت هر دو وجه دستاورد و ماهیت گرایش داشته اند.

اهداف

هدف کلی در این پژوهش، شناخت تحلیلی ارزش های مثبت و منفی بود که راهنمای رفتارها و روابط اجتماعی قشر دانشجو در داخل و خارج از دانشگاه می باشد. برای دستیابی به این هدف، لازم بود به بررسی اهداف ویژه ی زیر پرداخته شود:

۱- کشف سوگیری های ارزشی عاطفی و غیر عاطفی دانشجویان نسبت به موقعیت های اجتماعی

۲- درک سوگیری های ارزشی دانشجویان نسبت به تفکیک (ویژگی) و یا تلفیق (پخش) نقش های اجتماعی

۳- شناخت سوگیری های ارزشی دانشجویان نسبت به ملاک های عام و خاص در روابط اجتماعی

۴- دریافت سوگیری های ارزشی دانشجویان به سمت دستاوردها و ماهیت نقش ها در روابط اجتماعی

۵- مطالعه ی ارتباط سوگیری های ارزشی دانشجویان با جنسیت

- ۶- مطالعه ی ارتباط سوگیری های ارزشی دانشجویان با گروه تحصیلی
- ۷- مطالعه ی ارتباط سوگیری های ارزشی دانشجویان با سال های حضور در دانشگاه

فرضیات

فرضیه های تحقیق شامل موارد زیر می باشد :

- ۱- دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای غیرعاطفی بیش از ارزشهای عاطفی گرایش دارند.
 - ۲- دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای ویژگی بیش از ارزشهای پخش گرایش دارند.
 - ۳- دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای عام گرا بیش از ارزشهای خاص گرا گرایش دارند.
 - ۴- دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای دستاورد بیش از ارزشهای ماهیت گرایش دارند.
 - ۵- معمولاً دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر، گرایش بیشتری به سمت ارزشهای مثبت دارند.
 - ۶- دانشجویانی که سالهای بیشتری در دانشگاه حضور داشته اند گرایش بیشتری به سوی ارزش های مثبت دارند.
 - ۷- دانشجویان در گروه های مختلف تحصیلی، سوگیری های یکسانی به سمت ارزشهای اجتماعی دارند.
- همان گونه که گود و هات^{۱۳} (۱۹۶۲) معتقدند فرضیه باید با نظریه مرتبط باشد. مهم آن است که فرضیه باید به طور منطقی از مجموعه ای قضایای جامعه شناختی مرتبط با هم قابل استنباط بوده و بر آن اساس قرار گرفته باشد و این موضوع در تدوین فرضیات رعایت شد .
- اساساً «یکی از کارکردهای اصلی نظریه ، تنظیم تجربیات به کمک مفاهیم و انتخاب جوانب و داده های مربوط در میان کثرت زیاد امور واقع است، امور واقعی که هر محقق پدیده های اجتماعی با آن ها مواجه است» (کوزر، ۱۳۷۳، الف، ص ۲۱۳). بنابراین با چنین دیدی

بود که مطالعه ی متغیرهای الگویی در ارتباط با ارزش های فرهنگی انجام شد و بنیانی برای طراحی فرضیات گردید.

روش ها

روش تحقیق در این پژوهش از نوع مطالعات توصیفی - همبستگی است. در جمع آوری داده های میدانی از پرسشنامه استفاده گردید که با کاربرد روش اعتبار صوری، اعتبار سنجی شد. به منظور اندازه گیری میزان روایی پرسشنامه از روش آزمون - آزمون مجدد استفاده شد که نتیجه ی محاسبه میزان همبستگی ۰/۹۷ بود. این پرسشنامه با ۲۱ سؤال شامل ۳ سؤال درباره مشخصات فردی و تحصیلی و ۱۸ گویه به صورت طیف لیکرت توسط محققین تدوین گردید.

پس از گرد آوری اطلاعات از جامعه ی مورد مطالعه با استفاده از آزمون های آماری میانگین وزنی، آزمون آماری t، تحلیل واریانس یکراهه و آزمون مقابله های شفه به تجزیه و تحلیل آماری آن ها اقدام شد.

تمامی دانشجویان در دو گروه جنسی زن و مرد در سنین ۱۸-۲۴ سال در گروه های تحصیلی علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی که در زمان جمع آوری اطلاعات میدانی در واحدهای دانشگاهی منطقه چهار دانشگاه های آزاد اسلامی مشغول به تحصیل بوده اند جامعه ی آماری این پژوهش را تشکیل می دادند. جامعه آماری ۵۴۴۳۷ نفر بود. حجم نمونه محاسبه شده با استفاده از فرمول کوکران شامل ۳۶۷ نفر بود که ۱۴۸ دانشجوی زن و ۲۱۹ دانشجوی مرد را در بر می گرفت. که با توجه به تعداد دانشجویان زن و مرد در هر یک از دانشگاههای نمونه، نسبت گیری شد. البته با در نظر گرفتن احتمال حادث شدن هرگونه خطا در رویه ی نمونه گیری و گرد آوری داده های میدانی از جامعه آماری بر حجم نمونه افزوده شد و بدین ترتیب تعداد دانشجویان زن به ۱۶۵ و تعداد دانشجویان مرد به ۲۴۵ نفر بالغ گردید. واحدهای دانشگاهی انتخاب شده در نمونه شامل واحدهای نجف آباد، خوراسگان، یزد، خمینی شهر، شهرکرد، کاشان، شهرضا و مبارکه بود. انتخاب دانشگاهها بر اساس تعداد بیشتر دانشجو، وجود دو مقطع تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد در سه حوزه ی تحصیلی علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی صورت گرفت.

روش مطبق تصادفی در نمونه گیری از واحدهای آماری استفاده شد که در این شیوه، واحدهای آماری بر اساس دو گروه جنسی بر حسب تصادف از بین دانشجویان گزینش شد.

کنش غیر عاطفی - واکنش عاطفی

افراد در تعاملات اجتماعی، گاهی بر اساس رفتارهای اندیشیده شده، عمل می کنند و نسبت به موضوع رفتار، احساسات و عواطف خود را دخالت نمی دهند و گاهی ساخت نظام اجتماعی بر بنیان رفتارهای منطقی استوار نگردیده است بلکه احساسات و عواطف افراد، مبنای رفتارهای آنان را تشکیل می دهد. بنابراین در اینجا می توان از دو وجهی کنش های غیر عاطفی و واکنش های عاطفی سخن گفت که فرضیه نخست پژوهش به آن پرداخته است:

فرضیه ۱: دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای غیرعاطفی بیش از ارزشهای عاطفی گرایش دارند.

جدول (۱) توزیع درصد سوگیری های ارزشی عاطفی و غیر عاطفی دانشجویان

\bar{X}	خیلی کم		زیاد		تکرش
	%	%	%	%	
۳/۰۷	۴/۵	۱۹/۱	۴۱	۳۵/۴	میزان بیان واقعیت در تحقیقات محلی درباره ازدواج توسط دانشجویان
۲/۶۶	۱۹/۳	۲۳/۹	۲۸/۷	۲۸/۲	میزان بیان واقعیت به مالک اصلی یک زمین درباره کشف معدن در زمین مزبور پیش از عقد قرارداد رسمی، توسط دانشجویان
۳	۴۲/۸	۲۲/۸	۱۴/۲	۱۵/۲	عدم ضرورت عقد قرارداد در داد و ستدهای خانوادگی از نظر دانشجویان
۲/۳۷	۲۴/۴	۳۴/۶	۲۱	۲۰	میزان بیان واقعیت درباره تقلب دوست صمیمی شان در امتحان به استاد توسط دانشجویان
۱/۸۵	۷/۳	۱۷/۴	۲۸/۵	۴۶/۹	میزان احتمال تقلب دادن به دوستان در جلسه امتحان توسط دانشجویان

۳۵/۴ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه خیلی زیاد و ۴۱ درصد از آنان با انتخاب گزینه زیاد اظهار نموده اند چنانچه در تحقیقات محلی درباره ی ازدواج، از ایشان درباره ی منش و شخصیت دوستان و یا سایر ویژگی های او پرسند واقعیت را بیان خواهند نمود. ۱۹/۱ درصد از دانشجویان با گزینه کم و ۴/۵ درصد با گزینه خیلی کم، احتمال واقعیت گویی خود را بیان کرده اند.

میزان بیان واقعیت توسط دانشجویان به مالک اصلی زمینی که در حال خرید آن از او هستند در خصوص کشف معدن در زمین مزبور، پیش از عقد قرارداد سنجیده شد. گزینه های خیلی زیاد و زیاد به ترتیب توسط ۲۸/۲ درصد و ۲۸/۷ درصد از دانشجویان درباره ی بیان واقعیت انتخاب شد و در مقابل ۲۳/۹ درصد از آنان گزینه کم و ۱۹/۳ درصد گزینه خیلی کم را برگزیده اند تا نشان دهند حاضر به بیان واقعیت در مورد وجود معدن به مالک نیستند.

در خصوص ضرورت نداشتن عقد قرارداد در معاملات بین اعضای خانواده، ۴۲/۸ درصد از دانشجویان گزینه خیلی کم، ۲۷/۸ درصد از آنان گزینه کم، ۱۴/۲ درصد گزینه زیاد و ۱۵/۲ درصد گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. در واقع دانشجویان عقد قرار داد را حتی در اینگونه معاملات لازم دانسته اند.

در حالیکه دانشجویی در جلسه ی امتحان، تقلب کرده است استاد به اشتباه دانشجوی دیگری را از جلسه اخراج می کند. چقدر احتمال دارد دوست صمیمی دانشجوی متقلب، واقعیت را نزد استاد افشا نماید؟ ۳۴/۶ درصد از دانشجویان گزینه ی کم، ۲۴/۴ درصد گزینه ی خیلی کم، ۲۱ درصد گزینه ی زیاد و ۲۰ درصد گزینه ی خیلی زیاد را در خصوص بیان واقعیت مشخص کرده اند.

۴۶/۹ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه خیلی زیاد و ۲۸/۵ درصد از آنان با انتخاب گزینه ی زیاد، احتمال تقلب دادن به دوستان خود را در جلسه ی امتحان مشخص نموده اند. در این خصوص ۱۷/۴ درصد از دانشجویان گزینه کم و ۷/۳ درصد گزینه خیلی کم را انتخاب کرده اند.

در موقعیت هایی که برای پاسخگویان، جنبه ملموس تر و واقعی تری دارد مانند دو موقعیت دانشگاهی، کنش آنان جنبه عاطفی تری دارد اما در سه موقعیت اول (ازدواج،

خرید زمین، عقد قرارداد خانوادگی) که کمتر جنبه ی ملموس داشته است کنش دانشجویان بر بنیانی غیر عاطفی استوار است. در هر حال آنچه از پاسخ های جامعه موضوع پژوهش به دست آمده است حاکی از غلبه ی سوگیری های ارزشی غیر عاطفی بر کنش های اجتماعی است تا سوگیری های ارزشی عاطفی.

ویژگی - پخش

افراد در درون نهادهای اجتماعی پایگاههای اجتماعی خاصی دارند و بر آن اساس باید مجری نقش های ویژه ای باشند که بر عهده آنان محول گردیده و یا عهده دار اجرای آن شده اند. برای هر نقشی، قواعد خاصی وجود دارد که مجریان نقش ها در تعاملات اجتماعی خود باید از قواعد مزبور پیروی نمایند. از طرفی هر فردی در هنگام کنش متقابل باید در چارچوب نقش تخصصی خود و قواعد حاکم بر آن کنش کند و به نقش خاص خود در چارچوب نظام اجتماعی مزبور و منفک از نقش های دیگر خود و نیز منفک از نقش های تخصصی دیگر بنگرد. در این شرایط، نظم منطقی بر نظام کنش حاکم خواهد بود. اما این امکان وجود دارد که فرد نتواند و یا نخواهد از آمیختگی نقش های تخصصی خود در هنگام اجرای آن ها خودداری نماید و یا اینکه سعی در اجرای نقش هایی می کند که از حیطه ی نقش های تخصصی او فاصله دارد. چنین شرایطی بوضوح بیانگر تلفیق نقش هایی است که پایگاه اجتماعی آن ها متفاوت است و ارزش های متفاوتی نیز دارد. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فرضیه ۲: دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای ویژگی بیش از ارزشهای پخش گرایش دارند.

جدول (۲) توزیع درصد سوگیری های ارزشی ویژگی - پخش دانشجویان

\bar{X}	نوع				نوع
	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	
	%	%	%	%	
۲	۳/۵	۲۲/۲	۴۴/۶	۲۹/۷	میزان پذیرش دوستانه بودن روابط مدیران ادارات و سازمان ها با کارکنان شان توسط دانشجویان
۲/۷۸	۲۱/۲	۴۶/۷	۲۱/۲	۱۰/۹	میزان پذیرش ورود صاحب سرمایه فاقد تجربه ی تجارت به عرصه ی فعالیت های تجاری توسط دانشجویان
۲/۰۳	۴۰/۳	۳۱/۶	۱۲/۸	۱۵/۳	میزان پذیرفتن انجام بحث سیاسی در کلاس درس دانشگاه توسط دانشجویان
۱/۶۲	۲	۸/۹	۳۷/۹	۵۱/۱	میزان پذیرش دوستانه بودن رابطه استاد با دانشجویان توسط دانشجویان

۴۴/۶ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی زیاد و ۲۹/۷ درصد از آنان با انتخاب گزینه خیلی زیاد معتقد بوده اند که روابط مدیران ادارات و سازمان ها با کارکنان باید دوستانه باشد. از طرف دیگر ۲۲/۲ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه کم و ۳/۵ درصد از آنان با انتخاب گزینه خیلی کم، پذیرش کمتر خود را با دوستانه بودن روابط مزبور اعلام داشته اند.

۴۶/۷ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی کم و ۲۱/۲ درصد از آنان با انتخاب گزینه ی خیلی کم این نگرش را ابراز داشته اند که فرد دارای سرمایه در صورت نداشتن تجربه ی تجارت، نباید به عرصه تجارت وارد شود. در مقابل ، ۲۱/۲ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه زیاد و ۱۰/۹ درصد از آنان با انتخاب گزینه ی خیلی زیاد بر این نظر بوده اند که داشتن تجربه برای ورود به این عرصه برای صاحب سرمایه ضروری نیست.

۴۰/۳ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی خیلی کم و ۳۱/۶ درصد از آنان با انتخاب گزینه ی کم اظهار داشته اند که کلاس درس دانشگاه می تواند محلی برای بحث سیاسی نیز باشد. در سوی دیگر ۱۵/۳ درصد از دانشجویان، گزینه خیلی زیاد و ۱۲/۸ درصد از آنان گزینه زیاد را برگزیده اند که حاکی از عدم پذیرش دیدگاه دانشجویان قبلی است.

۵۱/۱ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی خیلی زیاد و ۳۷/۹ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه زیاد بر این باور بوده اند که روابط استاد و دانشجو باید دوستانه باشد. اما ۸/۹ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی کم با دوستانه بودن روابط مزبور مخالفت کرده اند.

از پاسخ های بدست آمده چنین بر می آید که سوگیری به سمت ارزشهای پخش (تلفیق) در مقایسه با ارزشهای ویژگی (تفکیک) بر کنش های اجتماعی در جامعه موضوع پژوهش ، غالب است . آنان غلبه ضوابط بر تعاملاتی را که باید جنبه ی رسمی داشته باشد کمتر می پسندند. به رابطه مکان ویژه یک تخصص و فعالیت تخصصی متناسب با آن توجه جدی ندارند.

عام گرایی - خاص گرایی

افراد به هنگام اجرای نقش های خود در فرایند کنش متقابل اجتماعی ممکن است از جنبه ذهنیت خاص خود به نقش های دیگران بنگرند و براساس تصورات خود به قضاوت بنشینند. در این حالت که ذهنیت خاص فردی و گروهی بر فرآیند کنش متقابل اجتماعی تسلط می یابد تعامل بر مبنای ارزش های عمومی که بر بنیانی از تفکر جمعی قرار دارد، صورت نمی گیرد و در نتیجه، چنین ویژه گرایی ذهنی ای از تعمیم ارزشی ممانعت به عمل می آورد.

در مقابل اگر نظام کنش متقابل بر پایه ی ذهن جمعی استوار گردد که در واقع چنین ذهنیتی از طریق تعمیم ارزش های اجتماعی، صورت عینیت می یابد قضاوت افراد درگیر در فرآیند کنش متقابل اجتماعی، در این حالت بر شالوده ای قرار گرفته است که پذیرش عام دارد.

فرضیه ی ۳: دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای عام گرا بیش از ارزشهای خاص گرا گرایش دارند.

جدول (۳) توزیع درصد سوگیری های ارزشی عام گرایی - خاص گرایی دانشجویان

\bar{X}	خیلی کم		خیلی زیاد		تکرش نمونه
	%	%	%	%	
۲/۳۸	۱۵/۲	۲۸/۱	۳۶/۲	۳۰/۵	میزان پذیرش اعمال تبعیض در بین پیمانکاران مشارکت کننده در یک مناقصه (توسط دانشجو به عنوان مسؤل مناقصه)
۲/۶۸	۲۳/۷	۳۵/۱	۲۷/۲	۱۴	میزان پذیرش اعمال تبعیض در ارائه وام مسکن در بین متقاضیان وام (توسط دانشجو به عنوان مسؤل موسسه مالی)
۲/۹۲	۲۹/۶	۴۰/۵	۲۱/۹	۸	میزان پذیرش ارائه امتیازات اجتماعی - اقتصادی از سوی احزاب به فعالین حزبی توسط دانشجویان
۳/۴۷	۶۶/۳	۲۰/۴	۷/۴	۵/۹	میزان پذیرش یک مرتبه چشم پوشی رئیس جمهور یک کشور از تخلف مالی فرزندش توسط دانشجویان
۲/۳۳	۱۵/۴	۲۸/۴	۳۰/۱	۳۶/۱	میزان پذیرش یک مرتبه ارائه نمره قبولی به دانشجو از طرف استاد دانشگاه، توسط دانشجویان

چنانچه دانشجویان در مقام مسؤل اجرای مناقصه ای قرار بگیرند احتمال اقدام به اعمال تبعیض از سوی آنان در بین پیمانکاران آشنا و غریبه شرکت کننده در مناقصه چقدر است؟ ۳۶/۲ درصد از دانشجویان این احتمال را زیاد و ۲۰/۵ درصد از آنان خیلی زیاد دانسته اند. در سوی دیگر طیف ۲۸/۱ درصد از دانشجویان احتمال مزبور را کم و ۱۵/۲ درصد آنرا خیلی کم برآورد کرده اند.

چنانچه دانشجویان در مقام مدیریت یک موسسه مالی قرار بگیرند احتمال اقدام به اعمال تبعیض از سوی آنان در بین متقاضیان وام مسکن چقدر است؟ ۳۵/۱ درصد از دانشجویان این احتمال را کم و ۲۳/۷ درصد از آنان خیلی کم دانسته اند. از طرف دیگر

دانشجویانی که احتمال مزبور را زیاد و خیلی زیاد برآورد کرده اند به ترتیب ۲۷/۲ درصد و ۱۴ درصد از مجموعه پاسخگویان را تشکیل داده اند.

۴۰/۵ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی کم و ۲۹/۶ درصد از آنان با انتخاب گزینه ی خیلی کم، میزان پذیرش خود را درباره ی ارائه امتیازات اجتماعی - اقتصادی از سوی احزاب منتخب مردم به هواداران فعال حزبی نشان داده اند. از طرف دیگر، ۲۱/۹ درصد از دانشجویان گزینه زیاد و ۸ درصد از آنان گزینه خیلی زیاد را در پذیرش ارائه چنین امتیازاتی به افراد مزبور مشخص کرده اند.

۶۶/۳ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه ی خیلی کم و ۲۰/۴ درصد از آنان با انتخاب گزینه ی کم، میزان پذیرش خود را در خصوص یک مرتبه چشم پوشی رئیس جمهور یک کشور از تخلف مالی فرزند خود بیان داشته اند. در مقابل این بخش از پاسخگویان، گزینه های زیاد و خیلی زیاد به ترتیب توسط ۷/۴ درصد و ۵/۹ درصد از دانشجویان در پذیرش چشم پوشی مزبور مشخص شده است.

۳۰/۱ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه زیاد و ۲۶/۱ درصد از آنان با انتخاب گزینه خیلی زیاد بر این باور بوده اند که چنانچه استاد دانشگاه یک مرتبه به دانشجویی نمره قبولی در امتحانی بدهد اشکالی ندارد. در سوی دیگر طیف، ۲۸/۴ درصد از دانشجویان با انتخاب گزینه کم و ۱۵/۴ درصد با انتخاب گزینه خیلی کم، میزان پذیرش خود را در خصوص موضوع بالا بیان داشته اند.

دانشجویان در دو مورد پیمانکاران حاضر در مناقصه و ارائه نمره ی قبولی به دانشجویان قائل به اعمال تبعیض شده اند و در سه مورد ارائه وام مسکن، ارائه امتیازات به فعالین حزبی و چشم پوشی رئیس جمهور از تخلف مالی فرزندش به ضوابط اهمیت بیشتری داده اند. به عبارت دیگر سوگیری ارزشی جامعه در تعاملات اجتماعی، حاکی از غلبه ارزشهای عام گرا بر ارزش های خاص گرا است.

دستاورد - ماهیت

افراد به هنگام کنش متقابل اجتماعی به وجوه متفاوتی از ویژگی های افراد مقابل خود توجه می کنند. گاهی شاخص های اجتماعی افراد دیگر در یک نظام اجتماعی، ملاک مورد نظر آنان در میل به آغاز و یا تداوم کنش متقابل است و گاه صفات فردی، معیار

مورد نظر آنان را در این زمینه تشکیل می دهد. هر یک از دو دسته مشخصه های ذکر شده بصورت انتسابی تحقق می یابد. گاه ویژگی هایی همچون جنس، سن و یا حتی خصوصیات ظاهری کنشگران که ذاتی وجود آن ها است مورد توجه قرار می گیرد و گاه ویژگی های اجتماعی مانند قومیت، مذهب، ثروت و اصل و نسب که جنبه ی انتسابی دارد، ملاک مهمی از نظر کنشگران حاضر در فرآیند کنش متقابل اجتماعی است. اما از سوی دیگر ویژگی هایی وجود دارد، که فرد در نتیجه ی مساعی و ممارست خود به آنها دست می یابد و در واقع جنبه عارضی دارد. در این مورد می توان به مهارت در کار، کسب تخصص، دستیابی به مدارج بالای تحصیلی و مواردی از این قبیل اشاره نمود. هر یک از این مقوله ها و یا موارد مشابه آن ها می توانند به عنوان معیارهایی در نظر کنشگران در نظام های اجتماعی باشد و افراد را بر اساس چنین معیارهایی مورد قضاوت قرار دهد.

فرضیه ۴: دانشجویان در روابط اجتماعی خود به ارزشهای دستاورد بیش از ارزشهای ماهیت گرایش دارند.

جدول (۴) توزیع درصد سوگیری های ارزشی دستاورد - ماهیت دانشجویان

\bar{X}	اکتسابی	انتسابی	نکرش
	%	%	گونه
۳/۴۹	۸۳/۱	۱۶/۹	معیارهای متقاضیان استخدام از نظر دانشجویان
۳/۴	۸۰/۱	۱۹/۹	معیارهای شریک تجاری از نظر دانشجویان
۳/۷	۹۱/۲	۸/۸	معیارهای نامزدهای موقعیت های سیاسی از نظر دانشجویان
۳/۷	۸۹/۹	۱۰/۱	معیارهای استاد خوبی از نظر دانشجویان

چنانچه دانشجویان در مقام مسؤول استخدام یک سازمان و یا اداره قرار بگیرند ۱۶/۹ درصد از آنان به ویژگی های انتسابی متقاضیان استخدام توجه خواهند نمود و ۸۳/۱ درصد از آنان ویژگی های اکتسابی متقاضیان استخدام را که بیانگر توانایی ها و قابلیت های آنان است، را به عنوان معیاری مهم در این زمینه در نظر می گیرند.

در صورتی که دانشجویان قصد انجام یک فعالیت تجاری را داشته باشند و در این خصوص وجود یک شریک ضروری باشد ۱۹/۹ درصد از آنان ویژگی های انتسابی و ۸۰/۱ درصد از آنان ویژگی های اکتسابی افراد را در انتخاب شریک تجاری توجه خواهند کرد.

معیارهای مورد توجه ۹۱/۲ درصد از دانشجویان، در انتخاب نامزدهای موقعیت های سیاسی، توانایی های آنان و به عبارت دیگر صفات اکتسابی آنان است. از طرف دیگر، ۸/۸ درصد از دانشجویان در این زمینه به معیارهای انتسابی نامزدهای مزبور توجه کرده اند.

از نظر ۸۹/۹ درصد از دانشجویان، تشخیص یک استاد خوب دانشگاهی از طریق قابلیت های اکتسابی او ممکن می شود. همچنین از نظر ۱۰/۱ درصد از دانشجویان، چنین تشخیصی از طریق صفات انتسابی او نیز محتمل است.

جامعه مورد مطالعه در تمام زمینه های مورد بررسی شامل معیارهای متقاضیان استخدام، شریک تجاری، نامزدهای موقعیت های سیاسی و استاد دانشگاه به قابلیتها و توانایی های افراد توجه نموده اند. به بیان دیگر سوگیری ارزشی جامعه در کنش های اجتماعی به سمت وجه مثبت متغیر الگویی دستاورد - ماهیت است. بنابراین وجه دستاورد بر وجه ماهیت، غالب است.

وضعیت کلی سوگیری های ارزشی در جامعه ی دانشجویی

مهمترین هدف و فرضیه این پژوهش تعیین وضعیت متغیرهای الگویی چهارگانه در جامعه موضوع پژوهش و در واقع شناخت وضعیت سوگیری های ارزشی دانشجویان بود. جدول زیر میانگین سوگیری های ارزشی دانشجویان به سمت هر یک از وجوه دوگانه متغیرهای الگویی را منعکس نموده است.

جدول (۵) توزیع میانگین نمره سوگیری های ارزشی دانشجویان

متغیرهای الگویی	حداکثر	میانگین	حداقل
دستاورد - ماهیت	۳۳	۲۶/۰۸	۸
غیر عاطفی - عاطفی	۲۰	۱۶/۱	۵
ویژگی - پخش	۱۶	۸/۴	۴
عام گرایی - خاص گرایی	۲۰	۱۳/۸	۵

نمرات میانگین محاسبه شده حاکی از آنست که دانشجویان، به سمت وجه دستاورد متغیر الگویی دستاورد - ماهیت گرایش بیشتری داشتند. آنان در تعاملات اجتماعی خود، بیشتر به سمت وجه غیر عاطفی از متغیر الگویی غیر عاطفی - عاطفی متمایل بودند. اما مشاهده گردید که سوگیری دانشجویان به سمت وجه ارزشی پخش بیش از وجه ارزشی

ویژگی بود. همچنین دانشجویان در کنش های متقابل اجتماعی خود ، بیشتر عام گرا بودند تا خاص گرا.

فرضیه ی ۵: معمولا دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر ، گرایش بیشتری به سمت ارزشهای مثبت دارند.

جدول (۶) مقایسه میانگین نمره متغیرهای الگویی بر حسب گروههای جنسی

Sig	t	جنسیت				متغیر الگویی
		مرد		زن		
		S	\bar{X}	S	\bar{X}	
۰/۰۰۰	۳/۹۱۵	۵/۷	۲۵/۲	۴/۵	۲۷/۲	دستاورد - ماهیت
۰/۳۱۳	۱/۰۱	۲/۹	۱۶	۲/۸	۱۶/۳	غیر عاطفی - عاطفی
۰/۵۳۹	-۰/۶۱۵	۱/۸	۸/۴	۱/۹	۸/۵	ویژگی - پخش
۰/۰۳۹	۲/۰۷۲	۳/۱	۱۳/۵	۳	۱۴/۲	عام گرایی - خاص گرایی

با توجه به اینکه $t = ۳/۹۱۵$ در سطح $p \leq /05$ معنادار بوده است بنابراین بین سوگیری ارزشی دانشجویان در دو گروه جنسی براساس متغیر الگویی دستاورد - ماهیت، تفاوت معناداری وجود داشت و میانگین سوگیری ارزشی دانشجویان زن (۲۷/۲) به سمت وجه دستاورد بیش از میانگین سوگیری ارزشی دانشجویان مرد (۲۵/۲) به سمت وجه مزبور بود.

در خصوص تفاوت سوگیری ارزشی دو گروه جنسی در ارتباط با متغیر الگویی غیر عاطفی - عاطفی $t = ۱/۰۱$ در سطح $p \leq /05$ معنادار نبوده است لذا بین سوگیری ارزشی دانشجویان زن و مرد بر اساس متغیر مزبور تفاوت معناداری وجود نداشت و میانگین سوگیری ارزشی دانشجویان زن (۱۶/۳) و دانشجویان مرد (۱۶) در مورد متغیر الگویی مزبور مشابه بود.

در محاسبه آزمون t برای سنجش تفاوت سوگیری ارزشی دو گروه جنسی براساس متغیر الگویی ویژگی - پخش $t = ۰/۶۱۵$ در سطح $p \leq /05$ معنادار نبوده است و بنابراین بین سوگیری ارزشی دانشجویان زن و مرد بر اساس متغیر مزبور تفاوت معناداری مشاهده نشد. و میانگین سوگیری ارزشی دانشجویان زن (۸/۵) و دانشجویان مرد (۸/۴) در مورد این متغیر مشابه بود.

$t = ۲/۰۷۲$ مشاهده شده در محاسبه تفاوت سوگیری ارزشی دانشجویان زن و مرد بر اساس متغیر الگویی عام گرا - خاص گرا در سطح $p \leq /05$ معنادار بوده است و

تفاوت معناداری بین سوگیری ارزشی دانشجویان زن و مرد بر اساس متغیر مزبور مشاهده گردید، چنانکه میانگین سوگیری ارزشی دانشجویان زن (۱۴/۲) به سمت وجه خاص گرای بیش از میانگین سوگیری ارزشی دانشجویان مرد (۱۳/۵) به سمت وجه مزبور از متغیر الگویی عام گرا - خاص گرا بود.

فرضیه ۶: دانشجویانی که سالهای بیشتری در دانشگاه حضور داشته اند گرایش بیشتری به سوی ارزشهای مثبت دارند.

جدول (۷) مقایسه میانگین نمره متغیرهای الگویی بر حسب سال های حضور در دانشگاه سالهای تحصیل دانشگاهی

Sig	F	سالهای تحصیل دانشگاهی						متغیر الگویی
		۱-۳		۴-۵		+۵		
		S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	
۰/۹	۰/۷	۵/۱	۲۶/۱	۴/۸	۲۶/۸	۰/۷	۲۶	دستاورد - ماهیت
۰/۷	۰/۳	۲/۸	۱۶/۱	۴/۵	۱۵/۴	۰/۳	۱۶/۳	غیر عاطفی - عاطفی
۰/۲	۱/۳	۱/۸	۸/۳	۱/۸	۸/۷	۱/۳	۸/۹	ویژگی - پخش
۰/۳	۱/۱	۳	۱۳/۷	۲/۹	۱۴/۸	۱/۱	۱۴/۵	عام گرای - خاص گرای

با توجه به داده های جدول بالا که براساس آزمون آماری تحلیل واریانس یکراهه بدست آمده است F مشاهده شده در سطح $p \leq /05$ در ارتباط با هیچیک از متغیرهای الگویی ، تفاوت معناداری را در سوگیریهای ارزشی دانشجویان بر حسب سال های حضور در دانشگاه نشان نداد. به عبارت دیگر میزان سال هایی که دانشجویان در دانشگاه مشغول به تحصیل بوده اند با سوگیری های ارزشی آنان به سمت وجوه مثبت و منفی متغیرهای الگویی ارتباطی نداشت و آنان با هر میزان تحصیل، امکان دارد به هر وجهی از وجوه مزبور گرایش داشته باشند.

فرضیه ۷: دانشجویان در گروه های مختلف تحصیلی ، سوگیریهای یکسانی به سمت ارزشهای اجتماعی دارند.

جدول (۸) مقایسه ی زوجی اختلاف میانگین دو به دو متغیرهای غیر عاطفی - عاطفی و ویژگی - پخش براساس گروههای تحصیلی

Sig	MD	متغیر الگویی	گروه تحصیلی
۰/۰۰۱	۱/۲۴	غیر عاطفی - عاطفی	علوم انسانی - فنی و مهندسی
۰/۰۳	-۰/۶۸	ویژگی - پخش	علوم پایه - فنی و مهندسی

با عنایت به نتایج حاصل از محاسبه آزمون آماری شفه مشاهده گردید که در بین دیدگاههای ارزشی دانشجویان گروه های تحصیلی علوم انسانی و فنی مهندسی تفاوت

معناداری وجود داشت. به سخن دیگر دانشجویان مشغول به تحصیل در رشته های علوم انسانی در مقایسه با دانشجویان شاغل به تحصیل در رشته های فنی و مهندسی به سمت وجه غیر عاطفی متغیر الگویی غیر عاطفی - عاطفی گرایش بیشتری داشتند. همچنین محاسبه مزبور حاکی از آنست که در بین دیدگاه های ارزشی دانشجویان در گروه تحصیلی علوم پایه با دیدگاههای ارزشی دانشجویان در گروه تحصیلی فنی و مهندسی تفاوت معناداری وجود داشته است. به نحوی که دانشجویان در رشته های تحصیلی علوم پایه در سوگیری های ارزشی خود، گرایش کمتری به سمت وجه پخش در متغیر الگویی ویژگی - پخش از خود نشان داده اند و این در حالی است که دانشجویان در رشته های تحصیلی فنی و مهندسی به سمت ارزش های ویژگی گرایش کمتری داشته اند.

نتیجه گیری

مبنای نظری مقاله را مفهوم متغیرهای الگویی پارسونز تشکیل می دهد بنابراین تحلیل نظری نتایج بر اساس چشم انداز نظری وی صورت می گیرد و در مورد هر یک از متغیر های مزبور، نتایج تجربی به دست آمده با تعریف نظری او از متغیر مورد بحث به مقایسه گذاشته می شود.

در فرضیه های اول تا چهارم مورد پژوهش در این تحقیق فرض بر این گذاشته شد که می توان افراد را در اجرای نقش های اجتماعی آنان در کنش های متقابلی که در جامعه دارند براساس دسته ای از ارزش های مثبت کنش غیرعاطفی، عام گرایی، ویژگی و دستاورد در مقابل ارزش های منفی واکنش عاطفی، خاص گرایی، پخش و ماهیت از هم تفکیک نمود. اما نتایج انجام مطالعه بر روی سوگیری های ارزشی حاکم بر کنش های اجتماعی اعضای جامعه مورد پژوهش حاکی از آن بود که چنین تفکیک دقیقی در بین گرایش های ارزشی دانشجویان در نقش های مختلفی که در تعاملات اجتماعی خود ایفا می کنند ممکن نیست.

در پاسخ به فرضیه ی نخست که سوگیری دانشجویان به سمت ارزشهای غیر عاطفی را در نظر داشت اطلاعات به دست آمده حاکی از آن است که اعضای جامعه ی مورد مطالعه در بیان واقعیت در تحقیقات محلی مربوط به ازدواج، در بیان واقعیت مربوط به

کشف معدن در زمینی که هنوز بطور رسمی انتقال نیافته است و در انجام معاملات در بین اعضای خانواده براساس عقد قرارداد سوگیری ارزشی غیرعاطفی داشتند. اما در بیان واقعیت مربوط به تقلب کردن دوست صمیمی خود در جلسه ی امتحان به استاد و همچنین در گرایش به انجام تقلب در جلسه امتحان سوگیری ارزشی عاطفی داشتند .

فرضیه ی دوم، روابط اجتماعی دانشجویان را مبتنی بر ارزشهای ویژگی دانست اما اطلاعات تحلیل شده نشان می دهد که اعضای جامعه موضوع پژوهش در پذیرش دوستانه بودن روابط مدیران ادارات و سازمانها با کارکنان، در پذیرش انجام بحث سیاسی در کلاس درس و در پذیرش دوستانه بودن روابط استاد و دانشجو از سوگیری ارزشی به سمت وجه پخش متغیر الگویی ویژگی - پخش داشتند. اما در عدم پذیرش ورود صاحب سرمایه فاقد تجربه تجارت به عرصه فعالیت های تجاری به سمت وجه ویژگی گرایش داشتند.

فرضیه ی سوم ارزشهای عام گرا را در روابط اجتماعی دانشجویان ، غالب می دانست و پاسخ های بدست آمده از جامعه بیان می دارد دانشجویان در اعمال تبعیض در مناقصه ساخت آپارتمان و در تقاضای ارائه نمره ی قبولی از استاد سوگیری ارزشی خاص گرا داشتند و در عدم اعمال تبعیض در ارائه وام به متقاضیان، عدم ارائه امتیازات اجتماعی - اقتصادی به هواداران و فعالین حزبی از سوی احزاب سیاسی متبوع آنان و نیز در عدم پذیرش چشم پوشی رئیس جمهور یک کشور از تخلف مالی فرزند خود، عام گرا بودند. فرضیه ی چهارم ، روابط اجتماعی دانشجویان را تحت تأثیر ارزشهای دستاورد دانست و اطلاعات جمع آوری شده نیز حاکی از آن است که جامعه آماری در استخدام افراد متقاضی شغل، در انتخاب شریک تجاری در یک فعالیت بازرگانی، در انتخاب نامزدهای موقعیت های سیاسی و در تشخیص یک استاد خوب دانشگاهی به معیارهای اکتسابی توجه نشان دادند و به عبارت دیگر سوگیری ارزشی جامعه به سمت وجه دستاورد از متغیر الگویی دستاورد - ماهیت بوده است.

بنابراین چنانکه مشاهده می شود بر خلاف آنچه پارسونز در نظر داشته است نمی توان به تفکیک دقیق و همیشگی ای بین سوگیری های ارزشی اعضای یک جامعه در تمام موقعیت های اجتماعی و در تمام نقش هایی که در تعاملات اجتماعی در موقعیت های مزبور ایفا

می کنند، قائل بود. اعضای جامعه مورد پژوهش در بیشتر موقعیت های اجتماعی مورد بررسی در این تحقیق به سمت وجه کنش غیرعاطفی و دستاورد گرایش داشته اند. در موقعیت های اجتماعی ای که از طریق آنها متغیر الگویی ویژگی - پخش بررسی شده است بیشتر به سمت وجه پخش از این متغیر متمایل بوده اند. در موقعیت های اجتماعی که از طریق آنها متغیر الگویی عام گرایی - خاص گرایی بررسی شد گرایش تقریباً یکسانی به هر دو سوی متغیر مزبور مشاهده گردید. به عبارت دیگر دانشجویان در ایفای برخی از نقش های اجتماعی، عام گرا بوده اند و در موقعیتهای اجتماعی دیگری خاص گرا بوده اند.

در هر حال این عدم تفکیک دقیق از یک جهت ایرادی است که به نظریه تالکوت پارسونز وارد است و از جهت دیگر اینکه ارزش های اجتماعی، پدیده هایی ذهنی است که تحت تأثیر شرایط و موقعیتهای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی متفاوت تغییر می کند اما با اینحال جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را باید بیشتر جامعه ای با سوگیری ارزشی به سمت وجوه غیر عاطفی، دستاورد و عام گرایی دانست و در مورد متغیر الگویی ویژگی - پخش مشاهده می شود که جامعه به سمت وجه پخش این متغیر سوگیری نموده است. به عبارت دیگر در سه متغیر اول، بیشترین سوگیری های ارزشی به سمت وجوه مثبت آنها بوده و در متغیر چهارم وجه منفی، غالب بوده است.

نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی پنجم که درصدد سنجش ارتباط جنسیت با سوگیری های ارزشی دانشجویان برآمده بود حاکی از آنست که دانشجویان زن در مجموع نمرات پاسخ های خود به گویه ها، براساس آزمون t، در مقایسه با دانشجویان مرد، گرایش بیشتری به سمت وجه دستاورد از متغیر الگویی دستاورد - ماهیت داشتند. همچنین دانشجویان زن در مجموع نمرات پاسخ های خود به گویه ها براساس آزمون t، در مقایسه با دانشجویان مرد، گرایش بیشتری به سمت وجه خاص گرایی از متغیر الگویی عام گرایی - خاص گرایی داشته اند. درخصوص دو متغیر الگویی دیگر، متغیر جنسیت، تفاوت معناداری در سوگیری های ارزشی دانشجویان بوجود نیاورده است. در اینجا این سؤال پیش می آید که چرا دانشجویان در دو گروه جنسی سوگیریهای ارزشی متفاوتی بر

اساس دو متغیر الگویی دستاورد - ماهیت و عام گرایی - خاص گرایی دارند؟ احتمالاً پاسخ این پرسش را باید در زمینه های متفاوت اجتماعی آنان پیگیری نمود .

در بررسی فرضیه ی ششم، نتایج حاصل از کاربرد آزمون آماری F همچنین حاکی از آنست که متغیر میزان سالهای تحصیل دانشگاهی در سوگیری های ارزشی دانشجویان، تغییری بوجود نیاورده است و آنان با هر میزان سالهای حضور در دانشگاه، در موقعیت های اجتماعی یکسان و در قالب نقش های مشابه در موقعیتهای مزبور احتمالاً سوگیری های ارزشی مشابهی خواهند داشت. این در حالی است که پارسونز افزایش میزان تحصیلات را بر گرایش اجتماعی به سمت وجوه مثبت متغیرهای الگویی مؤثر دانسته است در حالی که این نظر او با توجه به نتیجه بالا فاقد اعتبار شناخته شده است.

در بررسی فرضیه ی هفتم با استفاده از آزمون آماری شفه به واری ارتباط متغیر گروه تحصیلی با سوگیری ارزشی دانشجویان پرداخته شد. نتایج حاصل از این ارتباط سنجی حاکی از آنست که دانشجویان مشغول به تحصیل در گروه علوم انسانی در مجموع نمرات پاسخ های خود به گویه ها در مقایسه با دانشجویان فنی و مهندسی سوگیری ارزشی بیشتری به سمت وجه کنش غیرعاطفی از متغیر الگویی کنش غیرعاطفی - واکنش عاطفی داشتند. همچنین در بررسی ارتباط گروه های تحصیلی علوم پایه و فنی و مهندسی با متغیر الگویی ویژگی - پخش، نتیجه بدست آمده، حاکی از سوگیری ارزشی بیشتر دانشجویان گروه تحصیلی علوم پایه به سمت وجه ویژگی و سوگیری ارزشی بیشتر دانشجویان گروه تحصیلی فنی و مهندسی به سمت وجه پخش بود. باز در اینجا این پرسش مطرح می شود که چرا گرایشهای علمی - تحصیلی متفاوت قشر اجتماعی مورد مطالعه که به گرایش های متفاوت شغلی آنان در جامعه منجر می شود در برخی موارد با سوگیری های متفاوت ارزشی همبستگی داشته است؟ که ظاهراً پاسخ را باید در جنبه بسیار انتزاعی متغیرهای الگویی یافت که از ناهماهنگی های سوگیری های ارزشی در فرآیند عینی تعاملات اجتماعی در آن اثری وجود ندارد و کاملاً در فرآیند ساخت ذهنی نظریه چنین سازگاریهایی مشاهده می شود.

درخصوص دو متغیر الگویی دیگر (عام گرایی - خاص گرایی و دستاورد - ماهیت) آزمون آماری مزبور هیچگونه ارتباط معناداری با گروه های تحصیلی را نشان نداد.

اگر چه پارسونز در ساخت نظری متغیر های الگویی در خصوص غلبه ی کامل وجوه مثبت متغیر های الگویی بر وجوه منفی (و بر عکس) در تمامی موقعیت های اجتماعی صراحت نداشته است اما از نتایج بدست آمده از پژوهش تجربی که توسط او انجام شده است چنین بر می آید که به چنین کارکردی در نهادهای اجتماعی جامعه آمریکا باور داشته است.

همانطور که نتایج تجربی بدست آمده از پژوهش حاضر نشان داد دانشجویان در سه متغیر دو وجهی سوگیری ارزشی به سمت وجوه مثبت متغیر ها شامل ارزشهای عام گرایی، دستاورد و غیر عاطفی برخوردار بوده اند و در متغیر چهارم، سوگیری آنها به سمت ارزش پخش یا وجه منفی متغیر ویژگی - پخش بوده است. از این گذشته در سه متغیر اول نیز در تمامی موقعیت های اجتماعی، دانشجویان سوگیری به سمت وجه مثبت نداشتند بلکه در برخی از موقعیت ها آنان به سمت وجه مثبت و در موقعیت های اجتماعی دیگر به سمت وجه منفی متغیر های الگویی گرایش داشته اند. اما سوگیری ارزشی دانشجویان در غالب موقعیت های اجتماعی به سمت وجه مثبت سه متغیر الگویی عام گرایی - خاص گرایی، دستاورد - ماهیت و غیر عاطفی - عاطفی بوده است. در خصوص متغیر ویژگی - پخش نیز تفاوت سوگیری های ارزشی بر اساس موقعیت های اجتماعی مشاهده می شود. به عبارت دیگر افراد بر اساس موقعیت های اجتماعی به سمت یکی از وجوه این متغیر گرایش می یابند. اما آنچه از اطلاعات پژوهش انجام شده، بدست آمده است حاکی از غلبه وجه پخش بر وجه ویژگی در چهارچوب نظام های اجتماعی است.

به هر حال آنچه روشن است دیدگاه نظری پارسونز در قالب یک نظریه جامعه شناختی، توانایی تفکیک کنش های اجتماعی بر اساس ارزشها را دارد اما اطلاعات تجربی بدست آمده از قشر دانشجو حاکی از آن است که این نظریه از جنبه کاربردی، توانایی زیادی ندارد و تفکیک کنش های اجتماعی بر اساس سوگیری های ارزشی در موقعیت های اجتماعی متفاوت ممکن نیست. به عبارت دیگر (حداقل در حال حاضر) نمی توان به غلبه ی کامل وجوه مثبت و یا منفی متغیر های الگویی بر کنش های اجتماعی در موقعیت های اجتماعی مختلف باور داشت.

زیر نویس ها

1- Scitovsky	2- Goals	3- Gemeinschaft & Gesellschaft	4- Universalism
5- Particularism	6- Accomplishm	7- Quality	8- Affectivity
9- Neutrality	10-Specificity	11- Diffusion	12- Applied sociology
13- Good &Hatt	14- H.Gans	15- Van Snippenburg & Scheepers	

منابع

- ۱- آرون، ریمون، ۱۳۶۴، «مراحل اساسی اندیشه در جامعه شناسی»، باقر پرهام، تهران، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
- ۲- احمدی، اکبر، ۱۳۸۴، «بررسی موانع توسعه ی فرهنگی در استان همدان و علل فرهنگی - اجتماعی آنها»، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان همدان
- ۳- تنهایی، حسین ابوالحسن، ۱۳۸۲ / الف، «مجموعه تخیل جامعه شناختی در بستر تاریخ II، جامعه شناسی نظری»، تهران، بهمن پرنا
- ۴- تنهایی، حسین ابوالحسن، ۱۳۷۴ / ب، «درآمدی بر مکاتب و نظریه های جامعه شناسی»، گناباد، مردیژ، چ دوم
- ۵- توسلی، غلامعباس، ۱۳۶۹، «نظریه های جامعه شناسی»، تهران، سمت
- ۶- دوپویی، گزاویه، ۱۳۷۴، «فرهنگ و توسعه»، فاطمه فراهانه و عبدالحمید زرین قلم، تهران، کمیسیون ملی یونسکو در ایران
- ۷- رضایی، عبدالغلی، ۱۳۸۱، «یافته های پیمایش در ۲۸ استان کشور، ارزشها و نگرشهای ایرانیان»، ۱۳۷۹، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طرحهای ملی
- ۸- ریشه، مکی، ۱۳۷۶، «جامعه شناسی تالکوت پارسونز»، عبدالحسین نیک گهر، تهران، تیبان
- ۹- شارون، جونل، ۱۳۷۹، «۵۵ پرسش از دیدگاه جامعه شناسی» منوچهر صبوری، تهران، نشر نی
- ۱۰- صدیق سروسنایی، رحمت الله، ۱۳۶۹، مقاله، «انسان و شهرنشینی»، فصل نامه نامه علوم اجتماعی، ج دوم، تهران، دانشگاه تهران
- ۱۱- فروند، ژولین، ۱۳۶۲، «جامعه شناسی ماکس وبر»، عبدالحسین نیک گهر، تهران، نیکان
- ۱۲- کاستللو، وینسنت فرانسس، ۱۳۸۳، «شهرنشینی در خاورمیانه»، پرویز بیران و عبدالغلی رضایی، تهران، نشر نی، ج سوم
- ۱۳- کالمن، ورنر و دیگران، ۱۳۷۳، «آینده بنیان گذاران جامعه شناسی»، غلامعباس توسلی، تهران، قومس
- ۱۴- کرایب، یان، ۱۳۸۲، «نظریه اجتماعی کلاسیک»، شهناز مسمی پست، تهران، آگه
- ۱۵- کوزر، لوئیس و دیگران، ۱۳۷۳ / الف، «آینده ی بنیادگذاران جامعه شناسی»، غلامعباس توسلی، تهران، قومس
- ۱۶- کوزر، لوئیس، ۱۳۶۸ / ب، «زندگی و اندیشه ی بزرگان جامعه شناسی»، محسن فلائی، تهران، علمی
- ۱۷- کیویستو، پتر، ۱۳۸۵، «اندیشه های بنیادی در جامعه شناسی»، منوچهر صبوری، تهران، نشر نی، چ پنجم
- ۱۸- گودرزی، محسن، ۱۳۸۲، «یافته های پیمایش در ۲۸ استان کشور، ارزشها و نگرشهای ایرانیان»، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طرحهای ملی
- ۱۹- هریسون، دیوید، ۱۳۷۶، «جامعه شناسی نوسازی و توسعه»، علیرضا کلدی، تهران، دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی
- ۲۰- اداره ی کل فناوری، اطلاعات و ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۵
- ۲۱- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مؤسسه ی پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۵
- ۲۲- سالنامه ی آماری کشور، ۱۳۸۵، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اصفهان، مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶

23- Good , W.J.and P.K.Hatt,1962 , Methods in Social Research,New York :McGraw-Hill

24- Parsons,Talcott, 1964, The School Class as a Social System in Social Structure and Personality , New York , Free Press.

25- Parsons,Talcott , 1959 , Toward a General Theory of Action , New York , Mcgraw-Hill.

26-Toennies, Ferdinand, 1965, Gemeinschaft and Gesellschaft, in Theories of Society, ed.Parsons,Talcott and others , New York , Free Press.